

Prima instanță - (Judecătoria Cahul, sediul Central) S. Aramă

Instanța de apel - (Curtea de Apel Cahul) G. Vavrin, R. Petrov, I. Dănăilă

DECIZIE

25 aprilie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței,
judecători

Iulia Sîrcu
Galina Stratulat, Dumitru Visternicean,
Iuliana Oprea, Dumitru Mardari

examinând recursul declarat de către Tatiana Neagu,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Tatiana Neagu
împotriva lui Igor Neagu cu privire la partajarea proprietății comune în devălmășie,
împotriva deciziei Curții de Apel Cahul din 24 octombrie 2017,

c o n s t a t ă :

La 18 august 2016 Tatiana Neagu s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva lui Igor Neagu, solicitând partajarea bunurilor proprietate comună în devălmășie a soților, și anume: câte ½ cotă-parte pentru fiecare din casa de locuit cu terenul aferent cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,0577 ha, situată în s. Manta, r-nul Cahul; ½ cotă-parte din terenul agricol cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,23 ha; ½ cotă-parte din terenul agricol cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,4728 ha; ½ cotă-parte din terenul agricol cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,5699 ha; ½ cotă-parte din terenul agricol cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,1599 ha; ½ cotă-parte din terenul agricol cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,0702 ha; obligarea Oficiului Teritorial Cadastral Cahul de a efectua raportul de expertiză tehnică privind modul de utilizare a imobilului în natură și compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că a înregistrat căsătoria cu pârâtul la 30 octombrie 1987, iar la 13 martie 2009 căsătoria a fost desfăcută.

A menționat că la momentul desfacerii căsătoriei nu a invocat pretenții patrimoniale în speranța soluționării pe cale amiabilă a litigiului, pe baza unui acord privind împărțirea bunurilor, însă după mai multe discuții cu pârâtul, nu s-a ajuns la un compromis.

Astfel, a indicat reclamanta că în timpul căsătoriei cu pârâtul au acumulat avere comună în devălmășie, constituită din casa de locuit cu terenul aferent cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,0577 ha, situată în s. Manta, r-nul Cahul și terenurile agricole cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,23 ha, nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,4728 ha, nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,5699 ha, nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,1599 ha, nr. cadastral xxxxx cu suprafața de 0,0702 ha, situate în extravilanul s. Manta, r-nul Cahul, cu costul total de 65 000 mii lei.

În drept acțiunea a fost întemeiată în baza prevederilor art. 2, 19-21, 25-26 din Codul familiei, art. 370, 371, 373 din Codul civil și art. 166, 167 din Codul de procedură civilă.

Prin încheierea Judecătorei Cahul din 29 septembrie 2016, s-a admis cererea reclamatei Tatiana Neagu cu privire la dispunerea efectuării expertizei de către specialistul Oficiului Cadastral Teritorial Cahul, procesul fiind suspendat până la data prezentării în instanța de judecată a raportului de expertiză. (f.d.17-verso)

Prin încheierea Judecătorei Cahul din 31 martie 2017, procesul în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Tatiana Neagu împotriva lui Igor Neagu cu privire la partajarea proprietății comune în devălmășie s-a reluat. (f.d. 21- verso)

Prin hotărârea Judecătorei Cahul, sediul Central din 20 iunie 2017, cererea de chemare în judecată înaintată de Tatiana Neagu împotriva lui Igor Neagu cu privire la partajarea proprietății comune în devălmășie, s-a respins ca fiind depusă tardiv.

La 20 iunie 2017 avocatul Mariana Turculeț în interesul Tatiane Neagu a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând casarea acesteia, cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere a cererii de chemare în judecată.

Prin decizia Curții de Apel Cahul din 24 octombrie 2017 s-a respins apelul Tatiane Neagu și s-a menținut hotărârea Judecătorei Cahul, sediul central din 20 iunie 2017.

La 23 februarie 2018, prin intermediul oficiului poștal (f.d. 97), Tatiana Neagu a declarat recurs, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei hotărâri noi prin care cererea de chemare în judecată să fie admisă integral.

În motivarea recursului a invocat că concluziile instanței de fond și instanței de apel sunt expuse într-o formă evazivă, incertă, neavând putere de convingere, fără a fi dată o apreciere cuvenită pretențiilor formulate în raport cu materialele dosarului.

La fel, menționează că, contrar prevederilor legale, instanța de apel a trecut în mod superficial asupra circumstanțelor cauzei, referindu-se în mod selectiv la unele constatări reținute de prima instanță, fără a examina legalitatea și temeinicia hotărârii supusă apelului în raport cu legislația ce guvernează litigiul în cauză.

Mai mult, consideră că instanța de apel a adoptat decizia fără a se pronunța asupra tuturor argumentelor invocate în cadrul examinării cauzei.

În sensul dat, Tatiana Neagu susține că, instanța de apel s-a axat pe faptul că conform art. 25 alin. (8) din Codul familiei, împărțirea bunurilor proprietate în devălmășie a soților a căror căsătorie a fost desfăcută, se stabilește un termen de prescripție de 3 ani. Totodată menționând că termenul de prescripție de 3 ani stabilit pentru cerințele de partaj a averii comune a soților începe să curgă din momentul când fostul soț a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului său.

Respectiv instanța a constatat că termenul de prescripție pentru reclamantă și-a început cursul din septembrie 2011.

Recurenta consideră greșită concluzia dată, or, prin efectul depunerii unei cereri de chemare în judecată în mod logic se presupune nu doar existența unei încălcări a dreptului de proprietate, dar și dorința proprietarului de a sista proprietatea devălmășă.

Astfel, indică Tatiana Neagu că cererea intimatului, în a cărei favoare ar fi curs termenul de prescripție, ar constitui un temei pentru refuzul în apărarea dreptului încălcat (respingerea acțiunii) cu condiția că omiterea termenului de prescripție este confirmată de probe. În speță însă reclamanta nu a invocat încălcarea drepturilor sale asupra proprietății devălmășă, dar dorința de a partaja proprietatea devălmășă.

Mai mult ca atât, afirmă că prin cererea de chemare în judecată a solicitat și împărțirea terenurilor agricole proprietate comună în devălmășie, care anterior, prin cererea de chemare în judecată înaintată la 19 septembrie 2011, nu au constituit subiectul

partajării bunurilor, însă instanțele inferioare de judecată nu s-au expus asupra acestui argument.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Materialele cauzei atestă că copia deciziei integrale a instanței de apel a fost expediată în adresa participanților la proces la 02 ianuarie 2018 (f.d. 92), însă la materialele cauzei lipsesc careva probe legale privind recepționarea acesteia de către recurentă.

Din aceste considerente, Colegiul consideră că recursul înaintat la 23 februarie 2018 este declarat în termen.

Conform art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 18 aprilie 2018, recursul declarat de Tatiana Neagu a fost considerat admisibil și s-a fixat spre examinare pentru 25 aprilie 2018.

În conformitate cu art. 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Potrivit art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Conform art. 444 Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

Verificând argumentele invocate în cererea de recurs, pe baza materialelor din dosar, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat și care urmează a fi admis, din următoarele considerente.

În temeiul art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a pricinii sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Astfel, după cum rezultă din actele cauzei, la 18 august 2016 Tatiana Neagu a înaintat cerere de chemare în judecată împotriva lui Igor Neagu, prin care a solicitat partajarea și atribuirea a câte ½ cotă-parte pentru fiecare din soți, din casa de locuit nr. cadastral xxxxx și terenul aferent nr. cadastral xxxxx, precum și câte ½ cotă-parte din terenurile agricole cu nr. cadastrale xxxxx, xxxxx, xxxxx, xxxxx, xxxxx, situate în s. Manta, r-nul Cahul, ce constituie bunuri proprietate comună în devălmășie.

Totodată, prin acțiunea înaintată, Tatiana Neagu a solicitat obligarea Oficiului Teritorial Cadastral Cahul de a efectua raportul de expertiză tehnică privind modul de utilizare a imobilului în natură și compensarea cheltuielilor de judecată.

Fiind investită cu soluționarea cauzei, instanța de fond prin hotărârea Judecătorei Cahul, sediul Central din 20 iunie 2017 a respins acțiunea ca fiind depusă tardiv.

La 20 iunie 2017 avocatul Mariana Turculeț în interesul Tatiane Neagu a depus cerere de apel împotriva hotărârii primei instanțe.

Prin decizia Curții de Apel Cahul din 24 octombrie 2017 s-a respins ca fiind nefondat apelul Tatiane Neagu și s-a menținut hotărârea Judecătorei Cahul, sediul Central din 20 iunie 2017.

Verificând legalitatea și temeinicia hotărârii, instanța de apel a reținut că instanța de fond a constatat și a elucidat pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei, a aplicat corect normele de drept material și a respectat normele de drept procedural, motiv din care hotărârea urmează a fi menținută.

În susținerea soluției date, instanțele inferioare de judecată au motivat prin faptul că anterior, la 19 septembrie 2011, Tatiana Neagu s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva lui Igor Neagu privind partajul averii comune în devălmășie, iar prin încheierea Judecătorei Cahul din 21 decembrie 2011, devenită definitivă la 27 mai 2012, cererea de chemare în judecată menționată a fost scoasă de pe rol, din motivul neprezentării reprezentantului reclamantei la ședința de judecată.

Respectiv, instanțele de judecată au constatat că reclamanta Tatiana Neagu a cunoscut despre dreptul său la partajul averii devălmășe cel puțin din momentul depunerii primei cereri de chemare în judecată.

În acest context, cu referire la prevederile art. 25 alin. (8) din Codul familiei și art. 272 alin. (1) din Codul civil, au concluzionat că pentru Tatiana Neagu curgerea termenului de prescripție de 3 ani, stabilit pentru cerințele de partaj a averii comune în devălmășie, și-a început curgerea din momentul când a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului său, la caz, de la 19 septembrie 2011.

Verificând decizia contestată în raport cu prevederile aplicabile la caz și criticile aduse în recurs, Colegiul constată că instanța de apel a examinat superficial cauza dedusă judecătii, iar soluția a fost dată fără elucidarea pe deplin a circumstanțelor cauzei și aprecierea argumentelor invocate în apel.

În acest sens, Colegiul reține că potrivit art. 118 alin. (3) din Codul de procedură civilă, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a pricinii sunt determinate definitiv de instanța judecătorească, pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

În conformitate cu art. 130 alin. (3), (4) din Codul de procedură civilă, fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea pricinii. Ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele.

Conform art. 239 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată.

Art. 240 alin. (3) din Codul de procedură civilă prevede că, instanța judecătorească adoptă hotărârea în limitele pretențiilor înaintate de reclamant.

La caz, Colegiul menționează că instanța de apel, în virtutea caracterului devolutiv al apelului, urma să rejudece fondul cauzei.

În situația dată instanța de recurs consideră că la judecarea cauzei era necesară verificarea legalității hotărârii primei instanțe, cât și obiectului litigiului atât în baza argumentelor invocate de apelant, cât și conform cadrului legal ce guvernează raportul juridic supus judecării.

Astfel, conform art. 376 alin. (1) din Codul de procedură civilă, dispozițiile de procedură privind judecarea pricinilor civile în primă instanță se aplică și în instanța de apel în măsura în care nu sânt contrare dispozițiilor prezentului capitol.

În conformitate cu art. 373 alin. (1), (2), (5) din Codul de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Reieșind din normele enunțate, Colegiul reține că instanța de apel judecând apelul a trecut în mod superficial asupra circumstanțelor cauzei, fără a examina sub toate aspectele legalitatea și temeinicia hotărârii supuse apelului. Or, în scopul stabilirii temeiniciei sau netemeiniciei cerințelor solicitate în acțiune, era indispensabil de a supune controlului legalitatea hotărârii atacate cu apel în baza argumentelor aduse în cererea de apel, cu expunerea poziției instanței pe fiecare din argumentele invocate.

Se constată însă că contrar acestor prevederi legale, instanța de apel judecând apelul declarat de avocatul Mariana Turculeț în interesele Tatiane Neagu a trecut în mod superficial asupra argumentelor și criticelor invocate în ședința de judecată a instanței de apel de către aceasta.

Astfel, Colegiul remarcă că instanța de apel nu a dat apreciere argumentelor invocate de apelantă precum că, prin prezenta acțiune, spre deosebire de cererea de chemare în judecată anterioară din 19 septembrie 2011, înafara de partajarea casei de locuit, reclamanta Tatiana Neagu a solicitat și partajarea terenurilor agricole proprietate comună în devălmășie a soților.

Respectiv, reieșind din conținutul procesului-verbal al ședinței de judecată din 24 octombrie 2017, Colegiul constată că reprezentantul apelantei a atenționat instanța despre cerințele privind partajarea terenurilor agricole, asupra cărora instanța de fond nu s-a expus (f.d. 84).

În atare situație, instanța de recurs reține că la examinarea cauzei instanța de apel nu a ținut cont de prevederile citate supra, care indică expres că, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a pricinii sânt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces.

Instanța de apel avea obligația de a pătrunde în esența criticilor aduse de către apelantă în dezacord cu hotărârea primei instanțe.

Din cele relatate mai sus rezultă că, toate aceste circumstanțe nu au fost examinate de instanța de apel, deși prezintă interes în soluționarea justă a cauzei, iar conținutul deciziei nu este altceva decât reflectarea concluziei primei instanțe, fapt ce în plus indică la examinarea superficială a apelului și constituie temei de rejudecare.

Or, reieșind din interpretarea art. 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărârile contestate asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și argumentelor invocate de către părți întru, respectiv, admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs Spania, 21 ianuarie 1999).

Cu privire la acest aspect, Colegiul notează că, în jurisprudența sa consecventă, Curtea Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului a constatat în mod frecvent încălcări ale art. 6 § 1 din Convenție, în special în cauzele care ridicau probleme cu privire la motivarea hotărârilor judecătorești (Fomin vs. Moldova, 11 octombrie 2011; Mitrofan vs. Moldova, 15 ianuarie 2013; Lebedinschi vs. Moldova, 16 iunie 2015; Nichifor vs. Moldova, 20 septembrie 2016).

Astfel că, constatările de mai sus în sine ar putea fi o bază suficientă pentru stabilirea încălcării articolului 6 § 1 din Convenție.

În concluzie, instanța de recurs menționează, că instanța de apel nu și-a îndeplinit obligațiile prevăzute de art. 373 din Codul de procedură civilă, ceea ce duce la încălcarea dreptului la un proces echitabil al apelantului/recurent, garantat de art. 20 din Constituție și art. 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Distinct de cele menționate, referitor la fondul cauzei, Colegiul menționează că potrivit art. 25 alin. (8) din Codul familiei, pentru împărțirea bunurilor proprietate în devălmășie a soților a căror căsătorie a fost desfăcută, se stabilește un termen de prescripție de 3 ani.

Conform art. 8 alin. (2) din Codul familiei, la examinarea cerințelor ce țin de relațiile familiale, instanța judecătorească aplică normele care reglementează prescripția în conformitate cu prevederile articolelor respective ale Codului civil.

În conformitate cu art. 272 alin. (1) din Codul civil, termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data nașterii dreptului la acțiune. Dreptul la acțiune se naște la data când persoana a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului.

Instanța de recurs, consideră necesar să precizeze că termenului de prescripție de trei ani stabilit pentru cerințele de partaj a averii comune a soților începe să curgă din momentul de când persoana a aflat sau trebuia să afle despre lezarea dreptului ei.

Prin urmare, la caz, Colegiul consideră că instanțele inferioare au aplicat eronat prevederile legale menționate, concluzionând greșit că termenul de prescripție a început să curgă de la 19 septembrie 2011, când Tatiana Neagu s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva lui Igor Neagu privind partajul averii comune în devălmășie, dar nu la data când a fost încălcat dreptul reclamantei la proprietatea comună în devălmășie.

Astfel, Colegiul conchide că la rejudecare este necesar ca instanța de apel să stabilească dacă la caz este aplicabil art. 25 alin. (8) din Codul familiei și dacă a fost încălcat dreptul reclamantei la proprietatea comună în devălmășie.

Mai mult decât atât, instanța de recurs observă că potrivit procesului-verbal al ședinței de judecată din 19 iunie 2017 (f.d. 47-49), reprezentantul pârâtului Igor Neagu a solicitat respingerea cererii de chemare în judecată ca fiind tardivă, pe când pârâtul a exprimat doar dezacordul cu varianta ce a fost propusă pentru stabilirea modului de folosire a bunului imobil comun, solicitând respingerea cererii.

Așa fiind, prima instanță și instanța de apel nu au luat în considerare divergențele între solicitările pârâtului/intimat și reprezentantul acestuia, iar, prin urmare, aceste circumstanțe nu au fost analizate de instanțele de judecată.

Raportând aspectele descrise supra, Colegiul este în imposibilitate de a se expune asupra legalității actului de dispoziție contestat fără a fi înlăturate aceste lacune de către instanța de apel la o nouă reexaminare a cauzei în fond.

Din aceste considerente și având în vedere că eroarea judiciară în cauză nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa decizia instanței de apel și a trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel.

La rejudecare, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând cauza să emită o decizie legală.

În conformitate cu art. art. 444, 445 alin. (1) lit. c), 445 alin. (3) Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

A admite recursul declarat de Tatiana Neagu.

A casa decizia Curții de Apel Cahul din 24 octombrie 2017, emisă în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Tatiana Neagu împotriva lui Igor Neagu cu privire la partajarea proprietății comune în devălmășie, cu trimiterea cauzei la rejudecare în ordine de apel la Curtea de Apel Cahul, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,

Iulia Sîrcu

judecători

Galina Stratulat

Dumitru Visternicean

Iuliana Oprea

Dumitru Mardari